

Momente și schițe din Actualitatea literară



Anghel Dumbrăveanu



Radu Aldulescu



■ Ne-a părăsit Anghel Dumbrăveanu, după o cumplită suferință. În noiembrie ar fi împlinit 80 de ani, fiind născut în același an cu prietenul său Nichita Stănescu. Bărbat falnic, curtat de poetese, Anghel Dumbrăveanu era mai ales un scriitor de mare talent și cultură, era nu doar poet de ținută, dar și prozator, eseist și traducător. Avea cultul prieteniei. Sunt de neuitat descinderile sale la Turnu Severin în anii '70-, '80. Prieten bun cu congenerii Romulus Cojocaru, Ileana Roman, Nicolae Calomfirescu, era deopotrivă un protector cald pentru noi, cei tineri atunci. Mă publica în „Orizont” înainte de a mă cunoaște. Ca președinte al Asociației Scriitorilor din Timișoara, ca membru în Consiliul Uniunii Scriitorilor, era un om de mare omenie; nu știu pe cineva care să-l bârfească sau să se plângă că l-ar fi oropsit cât de puțin. Dimpotrivă, îi proteja și ajuta pe toți. Prin 1985, într-o vară, îmi amintesc cum am stat ore întregi la taclale cu minunatul poet Petre Stoica pe terasa Uniunii, descântând o sticlă de vin, că n-aveam bani de încă una. La încheierea ședinței de Consiliu, Anghel a coborât din Sala Oglinzilor direct la masa noastră. Aflând cât suntem de strămtorați, l-a pus pe Petre Stoica să scrie pe colțul mesei o cerere către D. R. Popescu și peste un sfert de oră aveam bani, și nu puțini. Conviv fermecător, prietenos până la sacrificiu, atent cu tinerele talente, gata de a ajuta scriitorii, și nu doar pe cei din „parohia” lui de pe malurile Begăi – acesta era Anghel Dumbrăveanu. Dumnezeu să-l odihnească în colțul de grădină cel mai plin de flori!

■ Alina Mungiu Pippidi într-un interviu din *Adevărul* (19 martie 2013) despre mediul politic împletit cu mediul academic: “Lucrurile funcționează așa: tu ai o funcție publică, ai aceleași lucrări academice pe care le aveai și cu o zi înainte să ai funcția publică, da? Dar de când ai funcția publică, cei din establishmentul universitar vin la tine și îți spun: Vrem să vă facem catedră! Am citit opera dumneavoastră și nu mai putem fără dumneavoastră! Păi dacă ești ministru de Externe sau ministrul Educației și se face catedră direct la Universitatea București, nici nu se mai discută! Exemplele le puteți găsi ușor. Asta ar fi o bună lucrare de făcut. Faceți o

analiză și vedeți câți au primit catedre după ce au fost numiți în funcții publice. Nici nu te duci la concurs, că are grijă Universitatea, vin ei și te anunță să stai liniștit, că totul e bine, s-a rezolvat. Ești profesor, gata!”

■ Gelu Negrea, în volumul său *Caragiale, Marele Paradox (Cartea Românească, 2012)*, ne arată deloc ostentativ cât de actual este Nenea Iancu: “Cațavencu bulversează limitele comode și inerțiale ale realității provinciale, se simte prea mare pentru un război atât de mic. Își asumă orgolios excesul: el este “foarte”, este “prea”, este “ultra”... Are curaj să se așeze împotriva unui current istoric ce nu concordă cu convingerile sale și, de pe această poziție radicală, să sfideze nepăsător Europa în numele unui naționalism țăfornolios: “Nu voi, stimabile, să știu de Europa dumitale, eu voi să știu de România mea mea și numai de România...”

■ Într-un interviu (nesemnat!) din *Discobolul*, nr. 181-182-183 ian.-febr.-martie 2013, romancierul Radu Aldulescu mai spune o dată lucrurilor pe nume: „Mi-a picat la un moment dat în mână (înainte de 1989, n.m. DAD) manuscrisul unei bucăți de proză care urma să apară într-o revistă. Avea pe el patru-cinci ștampile și semnături ale persoanelor cu diverse funcții care aprobau publicarea și răspundeau de corectitudinea ideologică. Aceea era cenzura, formată din inși aflați și azi în fruntea bucatelor în sistem. Cu câțiva ani în urmă l-am văzut pe Ion Cristoiu pe un canal de televiziune, spunând ceva de genul: pe vremuri, de bine de rău, mai negociam cu cenzura la revistă și-mi impuneam punctul de vedere, dar acum, cu patronii, nu te poți înțelege... Omul ar fi fost, vezi, o victimă a cenzurii și totodată a patronilor de publicații. Sunt mulți care l-ar putea crede. În ce mă privește însă, în postura de redactor la „SLAST”, Ion Cristoiu reprezenta cenzura, care-mi respingea textele în virtutea unor criterii ideologice mai mult sau mai puțin reale, în afara faptului că pe lângă presupusele sale calități de om de presă, el se considera și se consideră și azi expert în proză. Țștia au fost oamenii și țștia sunt: ei au făcut legea cu cenzura ideologică, iar acum o fac cu cenzura economică. Cei care au învățat cuvântul partidului, acum învăț banul și politicile partidelor care se perindă și se permută de la putere la opoziție și înapoi”. (D.A.D.)

ȘI POETII MOR... CÂTEODATĂ... IN MEMORIAM: FLORIN OANCEA (9.04.1966 – 2.04.2013)

Lacrimi, tristețe, necuvinte... un univers prăbușit. A mai căzut o stea, s-a mai născut un înger. Florin Oancea a fost poetul, teologul, jurnalistul și prietenul bonom al tuturor iubitorilor de frumos. Dumnezeu să-l odihnească în pace și să-i înveșnicească, în sufletul oamenilor, ruga poetică!

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

La parastas

Uneori vâscoasă în vise-mi apare imaginea viitorului:

Viermii neurastenizați găurindu-mi siciul și-acolo deasupra mormântului în clisă roz printre urmele de bocanci

puii lor trandafirii vor duhni vinul parastasului vărsat peste garoafele buhăite și vor amorți în tufe de roze.

Numai viața se dă huța scârțâind inelele capacului de beton.

Tu primăvară!

Ne-au dat cu bastoanele peste mutre.

Rânjeau dinții noștri de sub buze ca piesele de domino în marmeladă.

Ne-am scuipat câțiva dinți.

Flegme roz se-adânceau în zăpadă.

Brusc m-a apucat o poftă de fragi și-un dor năprasnic de primăvară.

Un poet mai puțin

E primăvară. O primăvară izbucnită ca un copil precoce dintr-o iarnă numai bună pentru dragoste. O iarnă a dragostei lui Dumnezeu, pentru cei fără bani, fără casă, fără sănătate, fără prieteni, fără, fără...

Cam pe-aici era poetul și jurnalistul Ștefan. Unul din ultimii boemi ai urbei, cum ar zice Magda Grigore. Ștefan Dumitru Afrimescu, persoană-personaj, angajat în lupta jurnalistică pentru aflarea adevărurilor de tot felul, pe care numai Cel de Sus le va scoate pe tîpsie cândva pentru noi toți. Astfel se și îmbolnăvise: de diabet, de TBC și de feri-ne-ar Atotputernicul, de cancer, un cancer care l-a pus repede pe năsalie. Bănuiam, i-am citit analizele, am vorbit cu medicul, cu colegii, cu scriitorii din filiala Pitești a USR, cei interesați de el. Ștefan credea că nu i se putea întâmpla așa ceva, că nu are pe nimeni, că nu are prieteni, că o ducea greu, greu de tot, cum spunea Virgil Diaconu, muncind pe la ziare cam fără carte de muncă și cam fără plată. Dar s-a văzut că prieteni ori ba, scriitorii din Filiala Pitești a USR i-au fost mamă, tată, frați, surori, familie în ultima vreme. I-au strâns bani pentru operația costisitoare de la București și i-au găsit, după ce n-a mai putut rămâne prin spitale, un loc unde să aștepte ce-o vrea destinul cu el! Augustin Doman, Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă, bărbați care nu se urnesc ușor, au vorbit cu Înalt Preasfințitul Calinic și l-au așezat pe Ștefan într-un schit din pădurea Trivale. Sfârșitul lui a fost unul demn. Rotund, cum s-a spus. Înainte își lansase ultima lui carte și intrarea în ținutul cu verdeață și liniște i-a fost specială. În mormântat de preoții de la Schit, înconjurat de colegii scriitori, citindu-se un mesaj înalt din partea Arhiepiscopului Calinic - și Înalt Preasfinția Sa nu numai om al bisericii, ci și membru al Uniunii Scriitorilor din România.

De-acum înainte îl vom pomeni pe Ștefan ca pe un om iubit de Dumnezeu, trecut în alt ținut puțin înaintea noastră. Să ne întâlnim puri în Duh, într-o carte care nu s-a scris încă.

CONIȚA LENA

Colocviul tinerilor scriitori

Sub egida Uniunii Scriitorilor din România, la Alba Iulia s-a desfășurat în 19 aprilie 2013 a ediție a Colocviului tinerilor scriitori, în organizarea Filialei Alba-Hunedoara, cu sprijinul Consiliului județean Alba. Prin inițiativa inedită a organizatorilor propriuși (Aurel Pantea secondat de Cornel Nistea și Mircea Stâncel), în acest an au fost invitați nouă critici literari reprezentativi din toate generațiile, care au avut libertatea să propună câte un debutant meritoriu din 2012, spre a-i însoți la colocvii. Criticii literari care au răspuns invitației au fost, până la urmă, doar șase: Ion Pop, Al. Cistelean, Virgil Podoabă, Ion Simuț, Nicolae Oprea, Bogdan Crețu. Debutanții însoțitori au fost, în aceeași ordine: Alex Văsieș, Radu Nițescu, Anatol Grosu, Mihai Iovănel (care a strălucit prin absență, deși a fost premiat) Mihai Amaradia, Laura Dan, plus cei recomandați de critici absenți (Claudiu Turcuș, Teodora Coman). Invitat special a fost Gheorghe Grigurcu, căruia i s-a acordat premiul de excelență, însoțit de poetul Paul Aretzu.

Carte nouă

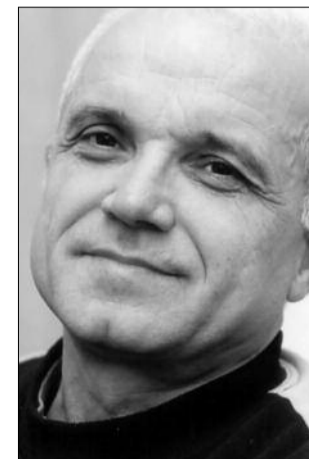
Florian Stanciu – *Poeme* Poemes* (Tiparg, 2013)

Antologie de autor bilingvă (versiunea franceză a poemelor îi aparține lui Iulian Dămăcuș). Volumul conține poeme din plachetele poetului apărute în intervalul 1993-2011 într-o selecție riguroasă, completat cu o notă bibliografică. Cităm în această scurtă prezentare, pentru densitatea lui, poemul *Nicicum/Pas de tout*:

„Nicicum poftită mult amânată tocmai uitată/acea târzie oră ne-ajunse fără veste/clinchet fir de ea legându-ne dezlegându-ne// când între ele se-mpăcară tăcerea întunericului/o carapace în sineși strângând lucruri făpturi/mărmurire pe tărâmu-i de plumb de zeul somnului//singuri pașii noștri pe sub boltiri de crengi/înflorați deodată de-un freamăt nalt de foi/uimite amuțite cuvântul meu cuvântul tău//plopul era și sus îi șoptea ceva lui Dumnezeu/cumva de rău poate de bine nu știe ce/de mine de tine îndeolaltă de noi amândoi”. (DAD)



Știi că pentru o opinie incomodă poți fi acuzat de... discriminare?



Din când în când sunt luat prin surprindere, descoperind noi malversațiuni (escrocherii literare, fraude morale), inventate anume să te șicaneze. De necrezut, sunt instituții ale statului cărora trebuie să te justifici că n-ai făcut ceea ce scrie într-o sesizare de vreun imbecil. V-ați putut imagina vreodată că în lumea noastră literară postmodernă poți reclama orice critic al tău (într-un text de atitudine, în care îți dai de gol imoralitatea publică, sau într-o cronică literară nefavorabilă) la Consiliul Național pentru Combaterea... Discriminării? Dacă aveți o opinie incomodă, puteți fi acuzat de... discriminare! Urmăriți mai departe o pățanie a mea – în luna aprilie 2013 m-am trezit reclamat la acest consiliu al... discriminării, deoarece un ziarist a publicat pe un site (*Cotidianul.ro*) un articol împotriva lui N. Manolescu, în care m-a citat, extrăgând câteva fraze de pe blogul meu (blog al meu închis demult), în care eu pomeneam de... Luminița Marcu – cine o mai fi și luminița asta? Articolul incriminat e intitulat

„Falimentul Uniunii Scriitorilor. Nicolae Manolescu trebuie să-și dea demisia din funcția de președinte” – ce scrie autorul Ion Spânu (ziarist necunoscut mie), în care mă citează în treacăt, e treaba lui. Interesant, N. Manolescu a lăsat impresia că n-are motive să reacționeze cu un drept la replică, l-a ignorat (N. Manolescu a avut parte de atacuri concertate împotriva sa în ultima vreme, așa că s-a plictisit; la un asemenea atac, precum cel al lui Ion Spânu, a răspuns în ziarul *Adevărul* altor doi ziariști). A răspuns în schimb... fosta sa protejată, Luminița Marcu, pe care a instalat-o redactor-șef al unei „reviste pentru tineri”, care nu servea nimănui, *Literatura Nouă*, tocând inutil miliarde de lei de la Uniunea Scriitorilor din România-USR. Din 2010 revista a fost închisă, iar Luminița Marcu (habar nu am de ce i s-a dat importanță, să i se acorde o revistă a USR pe mână) a plecat... diplomat la ICR Madrid, „persoană importantă”, vă dați seama. Previzibil, Luminița Marcu se bagă singură în seamă (îndrumată de N. Manolescu, mă întreb;

fiindcă nu e prima oară când N. Manolescu mă șicanează) și mă reclamă la... Consiliul pentru Combaterea Discriminării, alături de... Alex Ștefănescu (știți cu toții, Alex Ștefănescu e și... dușmanul meu; săracul, a fost și el citat de Ion Spânu în articolul lui, așa cum am fost și eu; Alex Ștefănescu având aceeași impresie proastă de Luminița Marcu, auziți ce îndrăzneală), citez din petiția Luminiței Marcu, o scriitoare închipuită: „Referitor la Liviu Ioan Stoiciu și Alex Ștefănescu, ale căror afirmații se citează în articolul incriminat și pe care îi consider cel puțin la fel de vinovați de discriminare și calomnie la adresa mea ca autorul Ion Spânu...”. Iată linkul articolului lui Ion Spânu, pentru cei ce nu l-au citit (pentru amuzament): <http://www.cotidianul.ro/nicolae-manolescu-trebuie-sa-si-dea-demisia-din-functia-de-presedinte-208035/>. De curiozitate, public mai jos întâmpinarea mea oficială:

Către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) Domnule Asztalos Csaba Ferenc,

Prenumele și numele meu: **Liviu Ioan Stoiciu**, scriitor (membru al Uniunii Scriitorilor din România-USR), redactor la revista *USR Viața Românească*, domiciliat în București, Str. Bibescu Vodă, Nr. 1, Bloc P 4, Sc. 1, Ap. 3, Sector 4, telefoane 0213354992 și 0727820756.

Mi-ați trimis o citație (emisă în 12.04.2013, la un „dosar” cu nr. 268 / 2013 și o petiție cu nr. 1633 / 11.03.2013). Din capul locului trebuie să vă subliniez că e un abuz demersul dumneavoastră: de ce trebuie să mă justific eu în fața dumneavoastră? Numai fiindcă oricine, oricând poate să depună o „petiție” împotriva mea? Aveți o sumă de consilieri juridici, îmi imaginez, de ce nu opriți asemenea abuzuri și nu aruncați la coș petițiile fără obiect? De ce trebuie să răspund eu în fața dumneavoastră, când nu se justifică din nici un punct de vedere asemenea demers? Credeți că vă stau la dispoziție necondiționat, oricum? Eu nu mai am altă treabă de făcut pe lumea asta decât să mă justific și pentru ce n-am făcut? Dumneavoastră ați reacționat disproporționat la un simplu e-mail primit din Spania (impresionat de statutul de „diplomat” al petentei, desigur; diplomații probabil au drepturi în plus)!

Să fie clar: petiția Luminiței Marcu nu mă privește, și în general ceea ce e, și ceea ce face Luminița Marcu nu mă interesează. Petiția Luminiței Marcu e legată de un articol apărut pe 4 martie 2013 pe un site intitulat *Cotidianul* (un fost ziar, care nu mai apare de cinci ani pe format de hârtie, ci doar online), articol care nu e semnat de mine, ci de Ion Spânu (habar nu am cine e)! Articol semnat de Ion Spânu, care citează în articolul lui câteva rânduri de pe blogul meu – atenție, de pe blogul meu demult închis (www.liviuioanstoiciu.ro)! Pe blogul meu am scris fix în perioada 19 februarie 2010 – 21 august 2012. Repet, blogul meu a fost închis pe 21 august 2012 și nu a fost publicat nicăieri în presa scrisă (sau în cărți), să poată fi pus în discuție. Așadar: despre ce vorbim? În general, articolele din presă sunt apărute constituțional, automat, de libertatea de expresie, deci și ce a scris pe un site Ion Spânu în articolul lui (în care mă citează întâmplător, cu câteva rânduri preluate de pe blogul meu închis demult). E amuzant de-a dreptul că sunt invitat să dau socoteală și să mă justific numai fiindcă Ion Spânu mă citează în articolul lui (dacă s-ar extinde demersul dumneavoastră și un nebun v-ar face petiție în acest sens, ar trebui să-i chemați să se justifice „pentru discriminare” pe toți cei trecuți la subsol sau la bibliografii!). Și mai teribil e că dumneavoastră ați fost somați de Luminița Marcu, în petiția ei, să judecați articolul lui Ion Spânu nu numai pentru „act de discriminare”, ci și pentru, citez din petiție, „calomnie și atac la adresa demnității, imaginii și dreptului la viață privată”. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării-CNCD e instanță de judecată la dispoziția unui „diplomat” (mai exact, angajat al ICR) abuziv? Nu vrea CNCD să facă ordine și în literatura română (nu numai în viața jurnalistică românească) și să-i citeze și condamnă pentru „act de discriminare, calomnie și atac la adresa demnității, imaginii și dreptului la viață privată” pe criticii care fac praf imaginea unui scriitor, după ce-i desființează cartea într-o

cronică sau pe el, „ca om”, într-un articol de atitudine? Pe ce lume trăim? Nu vedeți că abuzul Luminiței Marcu, de a hărțui jurnaliști și scriitori care-și spun opinia sincer (motiv pentru care trebuie să se justifice în fața dumneavoastră, culmea!), frizează nu numai reaua-credință, ci și denunțul penal? Practic, Luminița Marcu își bate joc de CNCD, nu vedeți? Și o întrebare retorică: de când blogurile (de genul celui al meu, incriminat aberant) au ajuns să fie judecate de dumneavoastră? „Judecați” și comentariile cititorilor de pe site-uri sau de pe bloguri?

N-am de gând să mă justific pentru ce n-am făcut, îmi e deja penibil (mă gândesc serios să o dau în judecată pe Luminița Marcu pentru abuz; voi avea o discuție cu avocatul, de altfel, legată și de atitudinea dumneavoastră). Vă redau mai jos pasajul din articolul lui Ion Spânu, în care sunt citat:

„Din 2009 până azi nu s-a schimbat nimic, în afară de trimiterea Luminiței Marcu ca director adjunct la ICR Madrid, eveniment despre care scriitorul Liviu Ioan Stoiciu nota: *Aflu azi că Luminița Marcu (critic, eseist) s-a mutat cu copilul și soțul în Spania, la Institutul Cultural Român de acolo – și că a fost îngropată «revista tinerilor», pe care o conducea, Literatura Nouă (revistă inventată special pentru ea de președintele USR, N. Manolescu, nu mă întrebați de ce; revista a fost editată exclusiv de USR, deși era permanent contestată de scriitori, în cadrul Consiliului USR, care răspunde de cheltuirea banilor USR; dar președintele N. Manolescu a ținut cu orice preț să acopere USR toate cheltuielile, de la salarii la producție). O revistă care a tocat anual miliarde de lei vechi din banii USR fără să servească literaturii române cu nimic. Rar mi-a fost dat să citesc o revistă mai anostă, mai lipsită de sare (practic, n-aveam niciodată mai nimic de citit din ea; în afara editorialului redactorului-șef și a tabletelor Simonei Popescu; în rest, rubrici ale unei părți a tinerilor scriitori, egale cu zero; ce e interesant e că revista asta a tinerilor nu promova «douămiismul», ci o falangă a tinerilor prieteni Luminiței Marcu și lui Costi Rogozan). Altfel, Luminița Marcu e o femeie frumoasă și deșteaptă, știe ce vrea și obține ce-și dorește. Mă bucur că USR a scăpat de povara unei reviste inutile, precum Literatura Nouă, care nu va fi consemnată nici măcar în istoria presei literare...”.*

Personal, îmi fac iar cruce: despre ce... „discriminare” poate fi vorba în acest citat (preluat de Ion Spânu de pe blogul meu închis din 21 august 2012)? Sau e o... „calomnie” dacă-i spui Luminiței Marcu că n-a avut nici o valoare literară revista pe care a condus-o (cazul acestei reviste a fost tranșat în Consiliul Uniunii Scriitorilor; revista nu mai apare din 2010), dar că e... frumoasă și deșteaptă? Libertatea de expresie nu e respectată în România și de CNCD?

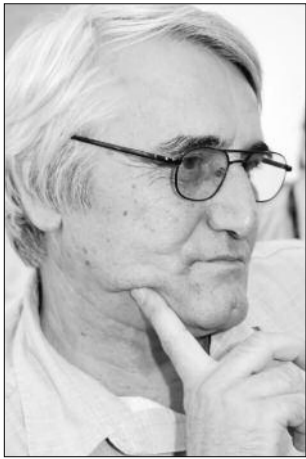
Mă opresc aici, cineva ar trebui să-și ceară scuze pentru deranj. Mulțumesc pentru atenție. Îmi rezerv dreptul să scriu în amănunt despre acest incident scandalos în presa noastră – aștept urmarea.

17 aprilie 2013. București

Liviu Ioan Stoiciu

E amuzant de-a dreptul că sunt invitat să dau socoteală și să mă justific numai fiindcă Ion Spânu mă citează în articolul lui (dacă s-ar extinde demersul dumneavoastră și un nebun v-ar face petiție în acest sens, ar trebui să-i chemați să se justifice „pentru discriminare” pe toți cei trecuți la subsol sau la bibliografii!).

Liviu Ioan Stoiciu



Cronica întârziată

Pathosul negației

La prima impresie, opțiunea poetului pentru o limbă moartă, în termeni convenționali, a fost determinată de specializarea filologică, fiindcă Aurel Pantea a absolvit secția Română-Latină a Filologiei clujene. În fapt, transcrierea latină a unor poeme scurte, comprimate în conținut, decurge din aspirația către un limbaj esențializat, pe frontiera maximei și aforismului. Gândirea poetică, marcată de registrul silogistic și aforistic, tinde spre exprimarea concisă a unor principii și norme deduse din experiența de-o viață.

Nicolae Oprea

litere

Format în climatul redacțional impregnat de emulație al revistei *Echinox*, în interiorul unei promoții în mare parte alcătuită din poeți (prematur-dispărutul Augustin Pop, Ioan Moldovan, Mircea Petean și Ion Cristofor), Aurel Pantea debutează la timp, în 1980 (*Casa cu retori*), simultan cu exponenții postmodernismului optzecist din *Cenaclul de Luni*. După a doua culegere, *Persoana de după-amiază* (1983), publică, însă, peste aproape un deceniu al treilea volum, *La persoana a treia* (1992).

Absența editorială din ultimii ani ai dictaturii comuniste se explică prin obstacolele puse de cenzura camuflată în fața tinerilor scriitori, dar și prin parcimonia poetului confiscat de condiția sa. Urmează, la intervale prelungite, alte câteva volume omogene (unele cu aspect antologic): *Negru pe negru* (1993), *O victorie covârșitoare* (1999), *Aceste veneții, aceste lagune* (1999), *Negru pe negru. Alt poem* (2005) și culegerea care reunește cele două volume cu același titlu, *Negru pe negru* (2009). În anul alinierii în familia sexagenarilor, poetul din Alba Iulia publică abia al nouălea volum, *Nimicitorul* (Ed. Limes, 2012).

Casa cu retori de la debut, cum spuneam și altădată, îl detașează categoric de confrății echinoxisti prin asprimea voluntară a limbajului și postura de tânăr furios rățâcit prin labirintul sintaxei poetice. Revoltându-se discursiv împotriva clișeeilor și truismelor, el vrea să ia în posesie cu „frenetic sarcasm” realitatea cotidiană și intențează proces, cum enunță, „modului rutinat de a conviețui cu metafora”. Îndoiala carteziană marchează definitiv discursul poetului. El lasă impresia unui spirit descins din imperiul naturii a cărui forță nativă debordantă se simte încorsetată în perimetrul bibliotecii. După experiența lecturilor devoratoare încearcă să se salveze de sub influența avidă a culturii posedând pătimaș, prin toate simțurile, realitatea înconjurătoare. Consacrându-se *vieții concretului*, o face nu atât dezabuzat de livresc cât conducându-se după principiul rațiunii biruitoare. Reexaminează cu maximă luciditate reprezentările preconceptuate ale obiectelor pentru a (re)cunoaște pe cont propriu veridicitatea lor. Criza poetică accentuată prin degradarea tropilor și rutinarea metaforei nu se rezolvă decât prin textualizarea reflecției ca atare, prin întoarcerea poemului către sine, autodevorându-se. În grupajele ulterioare se pune un accent grav, mai apăsător pe negativismul funciar al constructorului (deconstructiv) care s-a format, așa spune, la școala scepticismului elenistic. Se caută aievea „forma celei mai pure negații”, căci un *nu* încorporat în elementele materiei este ostentativ vânat, ca și cum cosmosul poate fi redus la *lumea lui nu*, alcătuită din concepte negative mustind de viață.

Cu *Nimicitorul*, discursul negativist al lui Aurel Pantea – accentuat în *Negru pe negru* – atinge punctul culminant al trăirii poetice. Construcția paradoxal întemeiată pe un fundament al destructurării apare acum edificată fără fisuri. Dincolo de unitatea tematică, omogenitatea discursului este evidențiată, formal, prin refuzul autorului de a-și intitula poemele (denumite în Cuprins prin versurile inițiale). Un autor care vrea să îmbrățișeze condiția anonimului în tentativa dramatică de impersonalizare, agravată de presentimentul alienării, în urma confruntării inițiatice cu *timpul și moartea*: „Am vorbit, Doamne, și am scris, până m-am înnegrit /cu totul, am crescut, Doamne, în vorbele mele, iar vorbele /mele au crescut în mine și mi-au pus trupul în hău, /stau în trupul meu ca într-un abis, fiecare cuvânt îl adâncește, /că văd mișcând timpul și moartea, mâinile mele sunt întunecate, /Doamne, de vorbărie, îmi port trupul ca și cum propria-mi groapă /aș purta-o, în el, limbajul se întâlnește cu sine și înnebunește”. Pe fondul interdicției de comunicare afirmativă, criza cunoașterii poetice se adâncește pe măsură ce subiectul cugetător este

vitregit de certitudini. Unica sa certitudine rămâne „nimicul”, figurând „sământa Nimicitorului”, care impune muțenia, tăcerea absolută („am atins mutul, ar putea să zică, dar din densa tăcere /nu se mai aude nimic”). Iar negația este germinată de îndoiala metodică. Așa spune că teza lui Descartes – *Dubito, ergo, cogito, ergo sum* – e transformată în principiu poetic de Aurele Pantea. În atari condiții, raționamentul liric primează, în dauna sentimentelor recuzate.

Într-un poem concentrat din secțiunea complementară a volumului, autorul *Nimicitorului* distinge obiectiv *trei realuri*: „unul care lucrează /în noi, unul ce se topește ne scapă /și unul care nu ne aparține”. Interdicția gnoseologică inserată în raționament învederează turnura anti-blagiană a poeziei lui Pantea. Lumina-cunoaștere și-a pierdut atributele definitorii din unghiul de vedere al unui sceptic incurabil. Întrucât *eul* devine *el/ea* (sau *noi*) în tentativa dramatică – preț al accederii spre desăvârșire – de abstragere din sfera subiectivității sau intimității. Cum suna enunțul poetic dintr-altă parte: „subiectul liric și subiectul existențial vorbesc mășcări /în piața identității”. În chip paradoxal, deviza rațiunii (*fiat lux*) este întoarsă pe dos. Poetul neagă polemic „biografii ejaculate”, „o patrie inflamată de mesaje”, „fantasme laborioase”, „sfârșiturile limbajului”, recunoscându-și patetic imposibilitatea de a depăși limitele cunoașterii profane sub ochii lui Dumnezeu: „Nu mai știu, Doamne, de unde să încep, ce pot să-ți spun, /mesaje știute, păcate, n-am proiecte, Doamne, am păcate, / am proiecte inverse, nu acesta e păcatul, Doamne, nu acesta e răul /.../ Doamne, sunt îngropat, din lăuntru meu urcă spre ceruri /bestia învingătoare”. Pe traseul inițiativ, însemnat cu marcajul interdicțiilor, spiritul se recunoaște învins de „bestia” trupească, sortită morții ca simbol al autodistrugerii. Dublul poetului devine, astfel, *nimicitorul*: „După întâlnirile cu nimicitorul nu mai ai chip /porți doar un nume și te transformi cu totul /într-o limbă necunoscută, /o limbă vorbită de razele uraniului, /nimicitorul aplaudă, moare de răs în propriile lui aplauze, /se uită la inima mea, asta face mereu, se uită la inima mea /cu razele uraniului”. Obsesia creatoare care întreține, totuși, energia acțiunii poetice este aspirația spre perfecțiune, care rămâne intangibilă în condițiile existenței „subterane” a exponentului nimicirii („Când nimicitorul e inactiv, /lumea atinge perfecțiunea /care o neagă, oamenii își pierd inima, /iar moartea adoarme în fluvii însângerate”).

Recuzând programatic biografismul congenerilor postmoderni, Aurel Pantea se dedublează expresiv, inventând fantasme ale imaginarului poetic, întrupări ale abstracțiunilor care întrețin misterul discursului încifrat. În afara Nimicitorului, una dintre întrupările negative care prind consistență ar fi Elocvența: „Stăpâna mea îmi cere supunere cu glas /de iubită părăsită, de ce nu mă iubești, sunt maica ta, /tu îmi vorbești limba, mă mișc printr-un limbaj moale, aici /tot timpul întâlnești morți elocvenți, maica mea îmi spune: /ai grijă de cuvântul lăcătuțit, acolo timpul e parfumat, dau pe afară placente zdrențuite, ceva e sfâșiat, o pușcărie /a muțeniei, închide gura, închide-te, verbele aruncă din ele /acțiunile ca pe niște morți, limbajul meu e un lung tunel /spre liniști închise ca pupule, iubește-mă, mai spune stăpâna, te voi naște din nou, voi deschide pentru tine gura ferocității, /și toate zilele stau cu prunci în gură și cer să nască, și maica /nașterilor tace, și tace și elocvența, maica mea mă umple de sânge /și eu nu mă voi naște, /e o zi ceoasă și un domn își plimbă câinele, veneția sau aiurea”. Adversar declarat al retoricii și al emfazei, în linia simbolismului francez, poetul optzecist cu „proiecte inverse” aderă necondiționat la poetica negării, derivată din principiul distrugător, al răului care tutează lumea reală. În acest fel, *ars*

poetica reiterată în *Nimicitorul* pare că se reduce la deprinderea artei de a muri. Poemul memorabil care încheie grupajul prim este impregnat de un patetism autentic, derivat din tragic, în apelul disperat către Dumnezeu (consfințind nota originală a ciclului actual): „Moartea pentru Tine, Doamne Isuse Hristoase, /e o chestiune clasată, face parte din inventarul problemelor /rezolvate. Înainte de a cunoaște febrele ei, sudoarea de sânge, /pe care tu ai cunoscut-o, eu te iubesc, Doamne, /și cu partea din mine ce va muri, cu stratul gros de umanitate, /cu omul din mine care se va sfârși. Sunt sediul Tău precar, /Mântuitorule, păcatul a construit în mine multe /fortărețe, în fiecare din acestea eu sunt soldat împotriva Ta, /în fiecare voi muri luptându-mă cu Tine, nu întreb, /dar îmi pun problema nimicirii, ce se va întâmpla, Doamne, /cu partea din mine, care Te iubește și va cunoaște nimicirea, /și totul mi-e foarte aproape /Doamne, sunt aproape bătrân /și încă n-am învățat să mor, /arta asta nu e niciodată desăvârșită”. Pathosul negației nu are nimic emfatic, căci este întreținut de intensitatea aproape neomenească a trăirii, de unde și forța dramatică a rostirii poetice.

Tema ordonatoare a timpului este reliefată pregnant în a doua secțiune a volumului, una bilingvă, intitulată fără echivoc *Nimicitorul. Sub semnul timpului / Internecans. Sub temporis signo...* Versiunea în limba latină este efectuată *ad litteram* de Marcela Ciortea. La prima impresie, opțiunea poetului pentru o limbă moartă, în termeni convenționali, a fost determinată de specializarea filologică, fiindcă Aurel Pantea a absolvit secția Română-Latină a Filologiei clujene. În fapt, transcrierea latină a unor poeme scurte, comprimate în conținut, decurge din aspirația către un limbaj esențializat, pe frontiera maximei și aforismului. Gândirea poetică, marcată de registrul silogistic și aforistic, tinde spre exprimarea concisă a unor principii și norme deduse din experiența de-o viață. Precum percepția timpului: „Mama amuțită, timpul cu toate otrăvurile /înflorite în plină acțiune, /ea tace lângă fiul ce simte timpul /cu toate otrăvurile înflorite /lângă ei înfloresc voci și obiecte /în timpul cu toate otrăvurile în acțiune”. Curgerea necruțătoare a timpului – în regimul *fortuna labilis* – este aproximată în mai multe versuri chintesențiale: „Și timpul nu va mai dura, și se va despărți /de sine, și va rămâne sinele său”; „timpul mamă se curbează cu timpul în pântec”; „și surprerea continuă, ziua și noaptea /stă deasupra noastră semnul leșului, /timpul miroase /a urină veche de pisică”; „Și timpul nu va mai fi, nu va mai fi, va rămâne /doar această propoziție și un câmp mare, vorbirea ultimă”. În același spirit al discursului focalizat tematic, Pantea reia poeme întregi din ciclurile anterioare. Astfel, din *Negru pe negru* sunt preluate *O singurărate cu gesturi lente, atotstăpânitoare, Și lumina poartă urmele unor materii grele, mama amuțită, timpul cu toate otrăvurile*; iar din prima parte a volumului prezent: *În urmă, toate sunt foarte proaspete, toate au început, Cade adânc în noi grăuntele conștiinței morții, Mai jos nu cobor, acolo nu mai poate fi vorba de poezie, Euridice e aici, se încrunță, îmi spală hainele, mi-a făcut copii* etc.

Nimicitorul, în partea sa inedită – care coincide cu secțiunea omonimă – pare, formal vorbind, un volum subțire. Dar cele vreo 35 de poeme încărcate de tragism sunt gândite de Aurel Pantea ca poeme de sinteză, în ordinea afirmării mature a registrului personal. Poezia aparent monocordă, în genul liricii bacoviene, acoperă tot spectrul existenței de la naștere până la moarte cu o țesătură deasă de simboluri care se substituie metaforei „rutinate”. Iar pathosul implicit este strunit prin limbajul sarcastic și ironia disimulată sub faldurile unei „limbi atroce” de uz propriu.

Carte nouă

Nicolae Coande – *Intelectualii români și curtea regelui* (Tracus Arte, f.a.)

Un volum nu doar interesant prin idee, dar și valoros, un volum de eseuri despre cărți, dar și despre autori. Firul roșu care străbate cartea este cel privind relația intelectualului român cu puterea, indiferent care a fost sau este aceea. În general, Coande este imparțial, lucrând – cum se zice – cu materialul clientului. El nu acuză, nu scrie pamflet, el doar constată atașamentul „indecent” al unuia sau altuia de mai marii zilei și-l dă pe față, încercând să înțeleagă dacă un om obedient poate fi un scriitor valoros; sau refuzul atașamentului, după caz. După cazul Paul Goma, de pildă, despre care Coande emite următoarea sentință: „În felul lui unic, Goma, prin izolarea care i s-a pregătit, este un mare singuratic al literaturii și istoriei românești”. Savuros este Coande când dă drumul ironiei zglobii. Iată cum descrie apariția la un târg de carte a lui Traian Băescu urmat de Traian Ungureanu și Gabriel Liiceanu: „Așa a apărut în cultură Traian Băescu (al doilea flanker al lui Ungureanu la Târg, după Liiceanu), fost căpitan de vas, actual căpitan-jucător al unei echipe care, de la Cotroceni, vede țara ca un imens port unde-și poate debarca viciile și calitățile de Ahab salvat de naivitatea balenei albe. Așadar, Traian lângă Traian, umăr lângă umăr, stilou lângă cărmă...” Dar, cel mai bine explică miza cărții Coande în Argument: „Moralitatea artistului nu ne poate fi indiferentă, mai ales dacă este unul recunoscut și apreciat, iar în operă am putea detecta urme ale unui defect sufletesc. Atunci, și cuvântul va fi defect. În cele din urmă, cred că este relevant ceea ce spunea Karl Kraus, unul dintre maeștrii lui Wittgenstein: nu putem trece peste faptul că o propoziție întregă poate proveni de la o jumătate de om...” Ei, din acest punct de vedere, cartea lui Nicolae Coande este și un foarte necesar document pentru istoria literaturii române.

Cornel Galben – *Ieșirea din lume* (Editura Fundației Culturale Cancicov, 2012)

Cornel Galben este un critic și editor din Bacău, atașat spațiului cultural în care trăiește. Cu generozitate, a scris cinci volume de *Personalități băcăuane*, un fel de dicționar critic al oamenilor de cultură din Bacău. *Ieșirea din lume* este jurnalul de 150 de zile al autorului (1 decembrie 2011-2 mai 2012), perioadă în care criticul și editorul onest și harnic din provincia lui Bacovia își trece în revistă eforturile de scriere a dicționarului său, editarea unor concetățeni, dar mai ales eforturile de o rupe cu lumea aceasta și retragerea la mănăstire. La sfârșitul celor 150 de zile, lucrurile rămân neschimbate, Cornel Galben n-a ajuns la mănăstire, având

încă proiecte editoriale de încheiat.

Lucian Scurtu – *Mâna siameză* (Biblioteca Revistei Familia, 2012)

Mai voalat, dar și spus de-a dreptul, Oradea (cu Criș cu tot) reprezintă cadrul în care se petrec uimitoarele fapte poeticești și fantezmele lui Lucian Scurtu. Este adevărat că orașul său devine prea mic pentru o imaginație atât de luxuriantă, și atunci poetul își extinde lumea lui la întreg Mapamondul: „Petersburgul meu este oradea, neva mea crișul repede, oblomovul meu sunt eu, gorohovaia mea o stradă tristă, a meșteșugarilor...” Tonul este unul bonom, colocvial, jucăuș, ușor malițios, autoironic (autointitulându-se „regele lebedelor de pe criș”), parodic, „neserios”. Dar pe acest ton Lucian Scurtu scrie în fond lucruri cu adevărat profunde și grave, în linia neoexpresionistă a poezilor transilvani de ieri și de azi: „În urma mierlei practic umilînța cu voluptatea învinsului/(singura mea libertate, amărăciunea, unica mea constrângere, fervoarea),/dacă voi fi ars pe rug răscoliți-mi cenușa, găsiți-mi verigheta,/prin golul ei priviți cu atenție declinul universului între două puncte:/absența și extazul!”, spun cu fruntea rezemată de viitorul omenirii/(fiecare flacăra conține atâta scrum cât merită)/.../prea târziu, istoria a fost scrisă de mai multe ori, nu mai pot adăuga/nimic, nihil, nu,/ce a fost detest, ce detest refuz, ce refuz dau uitării,/angoasă, tu stăpâna mării!” Sau această parabolă: „După ce inginerii au perfecționat carele de luptă și mașinile de război/au hotărât „e timpul să trecem Pindul!”/dar dincolo de Pind nu au dat de câmpiile mănoase, au dat de Pirinei,/după care au trâmbitat „e timpul să trecem Pirinei!”/dar dincolo de Pirinei nu au aflat amfiteatrele fastuoase, au dat de Alpi,/după care au urlat „e timpul să trecem Alpii!”/dar dincolo de Alpi nu au dat de/cetățile nemuritoare, au dat de un munte nesuferit,/după care au legiferat „e timpul să trecem muntele acesta nesuferit!”/dar dincolo de muntele acela nesuferit n-au dat de turmele elefanților, cămilelor și/leilor, nu au dat de nimic/drept pentru care au decretat/”pregătiți faraonii, e timpul să înălțăm piramidele!”. În sfârșit, să cităm acest adevărat testament: „În ziua în care am murit toate luminile orașului s-au aprins/ceasurile s-au oprit, ploile au încetat, Cartagina a căzut,/în ziua aceea s-au răspândit zvonurile că ciuma a fost învinsă,/Seneca s-a sinucis, cruciații au luat Niceea./În ziua în care am murit, legile au fost încălcate cu bună știință,/magnoliile au înflorit, s-a uscat și au căzut într-o singură zi,/cometa s-a înclinat, cârțița a orbit, Holderin a înnebunit,/Orfeu a întors capul, neantul a progresat, ea a purtat o rochie nouă./În ziua în care am murit, taumaturgul m-a rugat frumos/”omule, pot să-mi iau viața?”/”DA!” am urlat.” Lucian Scurtu, (auto)supranumit Lucian Mărturisitorul, este un poet remarcabil de la Oradea Mare, de pe malul Crișului Repede, un poet din păcate nevalorificat de critică la adevărata sa excelență. (D.A.D.)



Carnet parizian

Centenarul Marcel Proust

Personajul proustian cel mai celebru, Charles Swann, împlinește anul acesta venerabila vârstă de 100 de ani. Lumea literară franceză pregătește cu atenția cuvenită sărbătorirea centenarului apariției în 1913 a romanului *Du côté de chez Swann* (Swann, în inegalabila traducere a Irinei Mavrodin) primul volum din *În căutarea timpului pierdut*.

Iată, așadar, un moment cât se poate de potrivit pentru a face dreptatea cuvenită acestei cărți. Aventura primei sale editări este cunoscută de toți admiratorii lui Marcel Proust: refuzată, în 1912, de editura lui Gaston Gallimard – André Gide considerând manuscrisul ininteligibil – tânărul autor a fost nevoit să o publice cu bani proprii la editura Grasset. Gide îi va scrie lui Proust: “Refuzul acestei cărți va rămâne drept cea mai gravă eroare a NRF (Nouvelle Revue Française, numele inițial al editurii Gallimard, n.n.)”. Gaston Gallimard îi va face o propunere inedită la vremea aceea oferindu-i un venit lunar și cumpărând toate exemplarele nevândute. Din acest moment, Gallimard va edita întreaga operă a lui Marcel Proust.

Secolul parcurs de opera proustiană nu a schimbat în mod considerabil atitudinea cititorilor la adresa acesteia: astăzi, ca și ieri, mulți vorbesc despre ea, mulți au intenția să o citească, puțini sunt însă cei care au citit-o cu adevărat. Modul în care ea persistă însă în memoria colectivă reprezintă un fenomen unic, fiecare așezând partea sa de intimitate în trăirea naratorului investit să vorbească în numele tuturor. Să nu mai vorbim despre percepția ei estetică, față de care trebuie să recunoaștem că gustul cititorului de azi nu a evoluat față de nefericita formulă de “incomprehensibilitate” proclamată inițial de André Gide. Un număr considerabil de cititori recunosc reținerea față de descurajanta frază proustiană, prea amplă, prea complicată, prea stufoasă. Tristă statistică ignorând adevărata și unica poezie interioară conținută în hotarele ei !

Să revenim însă la acest an centenar. Numeroase sunt cărțile care au apărut deja anul acesta despre prozatorul francez. Multe sunt anunțate și urmează să apară. Printre ele, ne oprim la cea intitulată “Les 100 mots de Proust” [Cele 100 de cuvinte ale lui Proust], a cunoscutului specialist în opera proustiană, Michel Erman, profesor la Universitatea din Burgundia. Cartea apare în faimoasa colecție *Que sais-je?*, inițiată încă din anii 1941, de Paul Angoulvent, fondatorul editurii Presses Universitaires de France. Inedită invitație la o călătorie în interiorul operei literare a lui Marcel Proust, cartea încheie un adevărat dicționar tematic, în care se împletesc nume de locuri reale sau imaginare, dar și emoții și noțiuni relative la istoria literară, la estetică sau filosofie.

Să ne oprim împreună la trei dintre ele:

Copilăria este una din temele proustiene cele mai cunoscute, mai ales prin celebra evocare a gustului cunoscutelor *madeleines*, prăjiturile mătușii Léonie. Acest delicioz gustativ capătă, prin capacitatea lui de sugestie și prin procedeul rememorării, valoarea unică a paradigmei *timpului regăsit*, văzut aici ca “o memorie fericită”. Copilăria la Proust este o vârstă care refuză trecerea timpului, este o eternitate de lumină a memoriei.

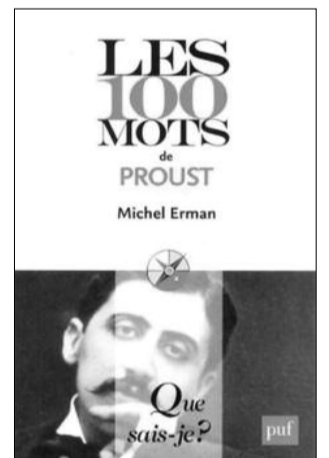
Fraza, de care vorbeam mai sus, reprezintă “o țesătură din mătase”, cum o caracteriza Anna de Noaille. Complexitatea ei își are originea în intenția autorului de a construi o proză dinamică, în plină mișcare, de o mare sugestie cultivând paralelismele și construcțiile metaforice pentru a reda în mod fidel un univers interior el însuși foarte complex și de o mare frumusețe.

Metafora proustiană este foarte apropiată de analogia care stă la baza “corespondențelor” baudelairiene. Ca și în cazul acestora, esențialul constă în “raportul stabilit între lucruri” și în locul pe care acesta îl ocupă în imaginarul personajelor, un imaginar capabil să coloreze și să accentueze realul, ca o pictură impresionistă. Estetica lui Proust are la origine un stil care se bazează pe viziunea interioară a personajului devenit centrul narațiunii și al observației sugestive.

Cele 100 de cuvinte din ale lui Proust sunt tot atâtea jaloane de lectură în înțelegerea operei sale. Ele pot deopotrivă să-l împingă pe cititorul ezitant să păsească în universul proustian, ca o promisiune a unei unice și extraordinare aventuri.



Estetica lui Proust are la origine un stil care se bazează pe viziunea interioară a personajului devenit centrul narațiunii și al observației sugestive.





DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (IX) (Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

22 octombrie

Într-o călătorie atât de captivantă, atât de densă în ne-cunoscut și imprevizibil, niciodată nu e ceva prea mult, dacă oboseala nu te abate de la trebile cunoașterii cu ochii, cu mintea, cu sufletul. Iar năierii de pe *Literary Ark* sunt cu toții în formă bună, unde mai punem că, până a vizita următorul obiectiv monumental, vom avea un respiro, o pauză de cafea. Plus că, într-acolo, spre mănăstirea Tatev, vom pleca în, să zicem, *zbor de pasăre*, cu funicularul.

Peisaj – bineînțeles, montan, – fascinant. Pe aici, culmile s-ar putea spune că sunt deja mănoase, acoperite cu păcuri de arbori, cu pășuni. Sus, spre aripile de pasăre, și jos, în Defileul Varatan, adânc de sute de metri. După ritualul-giruetă, îi spun eu, de rotire jur-împrejur a privirilor și obiectivelor camerelor foto, echipajul nostru, divizat – amical! – în două, se imbarcă, pe rând (prima diviziune o va aștepta ceva vreme, dincolo, la capătul liniei, pe secunda), în cabina telefericului. Să nu credeți că emoțiile sunt dintre cele obișnuite atunci, când plutești, peste lumea montană, adică și a prăpăstiilor, la...

Dar să transcriu datele tehnice ale funicularului, de-a dreptul captivante: construcția se numește *Aripile Tatev*, elaborată de o firmă austro-elvețiană, în limbajul constructorului zisă *tramvai aerian fără oprire tip dublu-reversiv* pe ruta Alidzor – Tatev. Are două cabine ce iau câte 25 de călători și un operator, cei aproape 6 kilometri de... văzduh fiind parcursi în 15-20 de minute. Cablurile telefericului au diametrul de 40 și 27 de milimetri, iar înălțimea maximă la care ne pomenim, ca să revenim, e de 320 de metri. Apreciabilă, nu? Iar de la înălțimea zborului de pasăre se deschid lateral sau brusc-perpendicular priveliști demne de cel mai inventiv joc caleidoscopic – diversitatea peisajului montan alternând cu geometria fixă a construcțiilor din Alidzor, apoi aproape pătratul unui complex monastic, în interiorul curții cu un șotron labirintic, cu acoperișurile și piatra gardurilor acoperite de mușchi verde. Și pe culmile din depărtare se mai văd construcții, vreo două trei turlle de biserică ce te fac să înțelegi că acest perimetru al înălțimilor e de o concentrație duhovnicească osebită. Iar de la stația... terminus (de parcă ar mai exista vreo alta pe parcursul telefericului...), coborâm, pe stânga, cam vreo 50 de metri spre complexul monastic Tatev. Iar unul dintre cei doi fotografi și operatori de cinema ce ne însoțesc se numește și el – Tatev (Tatev Grigorian). Tatev fiind de fapt toponimicul satului ce se află la 280 de kilometri depărtare de Erevan. Iar mănăstirea, în varianta ei oficială, nu turistică, se numește Tatevi Anapat. Din protoarmeană (grabar) traducerea e foarte poetică, ...îngerească: *dă-mi aripi* sau *zboară*.

Rar ne e dat să urcăm în funicular. Și nici nu e sigur că am dori să ni se întâmple des acest lucru. Pentru că plăcerea, bucuria sunt secundate de inevitabila neliniște, de îngrijorare, de prezența implicită a pericolului. Cu toate garanțiile de rigoare, ușoara înspăimântare nu poate fi exclusă.

Dacă îmi amintesc bine, o călătorie cu funicularul mi s-a întâmplat în toamna anului 1996, la Grenoble, când am urcat spre o catedrală-cetate galo-romană din primele secole ale creștinismului. La vreo sută de metri altitudine, pluteam peste apele relativ rezezi ale râului Isère ce străbate orașul. Priveliști de neuitat, zic, odată ce le regăsesc în memorie atât pe ele, cât și unele detalii concrete.

Întemeiată în secolul IX, mănăstirea a fost centrul politic al regatului Sunik. (Când dai de mai multe ex-regate, înțelegi ce întinsă era, în vechime și în întregul ei, Armenia.) Un secol mai târziu, populația monastică ajungea la o mie de persoane, iar încă peste un secol, mănăstirea aduna impozite din aproape 700 de localități. A fost unul dintre importantele centre de știință și iluminare din secolele XIV-XV, aici dezvoltându-se o renumită școală de miniaturi picturale. Construcțiile au suferit serios la cutremurul din 1931, în prezent mănăstirea fiind nefuncțională, ci în stadiu de

reconstrucție. Sunt trei biserici, una dintre ele având proporțiile orientate vertical, ceea ce e o raritate în construcțiile de cult armenesti, expuse, în genere, pe orizontală, fiind adică temeinic pământene. Poți hălădui prin catacombe, spații alambicate cu clar-obscurul de diverse intensități, în anumite locuri având nevoie de o lanternă pe care, în zilele noastre, o poate înlocui ecranul telefonului celular. Turiștii curioși – dar ce fel de turist ești tu, dacă îți lipsește curiozitatea? – sunt atrași de „Gavazan” – colonada clătinătoare, instalată în anul 904 în curte. Construcție unicat a gândirii arhitecturale și ingineresti din epoca respectivă. Este vorba de un stâlp octoedric, înalt de opt metri, încununat de un hacikar (piatră purtătoare de cruce), instalată pe o cornișă sculptată. Colonada se mișcă la cele mai ușoare unde seismice, ba chiar la o simplă atingere a palmei omului, după care revine în poziția inițială. Mișcarea acestui stâlp-pendulă prevestea localnicii de declanșarea cutremurelor de pământ sau de apropierea dușmanilor, loviturile de copite ale cailor cărora le presimțea/înregistra din timp.

Revenind cu cabina plutitoare-zburătoare la punctul inițial, facem poze lângă o uriașă pajură sculptată în piatră, apoi intrăm să prânzim în cafeneaua de la stație. Până una-alta, ne potolim setea cu apă minerală „Noe”, iar acest străvechi brand te duce/ readuce iar la gândul că, aici, în – pretutindeni! – preajma Araratului cu numele lui Noe pot fi numite multe: și fabrica de mobilă, dar mai întâi – cea de nave maritime. Dacă vrei (și de ce nu ai vrea?), până și menajeria se poate chema „Noe”, pentru că viețuitoarele faunei au fost și ele salvate de patriarh în celebra-i arcă. Și școlii de muși ziceți-i Noe, chiar și celei de aviatori – nu? – pentru că imaginația pune în joc asociativ-instructiv zborul porumbelului cu ramura de măsline în cioc. Imaginația ce ne duce pe tărâmurile și timpurile biblice, în Urartu, este și ea, precum spune monahul negru din nuvela omonimă a lui Cehov, parte componentă a naturii. Deci, și a istoriei.

Ne continuăm periplusul prin munți, eu înțelegând că acesta – de azi și din zilele viitoare – va fi cel mai lung drum alpin care mi-a fost dat să-l fac până în prezent. Vorbeam de circulația destul de rarefiată pe aici, însă, pe la ora 20.00, vedem și un accident în munți – ciocnire de automobile, o „Lada” (câtă frunză și iarbă încă în Armenia) și un „Opel”. Poliștii de la circulație erau la fața locului.

La întoarcere, ne „amestecăm” cu colegii armeni sosiți de la Erevan pentru mai multe manifestări în comun. O doamnă îmi spune că i s-a jucat o piesă la Teatrul Național din Cluj, dar nu am reținut detalii. Alții ne întreabă de ce suntem atât de rumeni la față și ne gândim la soarele ce ne-a luminat generos pe platoul cu pietre misterioase, a căror menire de cândva, de acum peste șapte mii de ani, mai rămâne doar la stadiul presupunerilor, legendei.

După cină, ni se propune să învățăm un dans armenesc, „Krunk” – „Vulturul”. Au venit doi dansatori profesioniști, năierii noștri le urmează indicațiile, însă aerul din încăperea se dovedește a fi insuficient pentru a atinge performanțe coregrafice. În genere, se resimte înălțimea de circa două mii de metri, ozonul împușinat cam taie din elan, din mișcare.

Pentru a ne mai trage sufletul după lecția de dans muntean, stăm de povești – la o bere, la un țoi de țarie. Cu David Muradian revenim la legăturile de veacuri dintre noi, eu vorbindu-i de strada armenescă din Chișinău, de biserică armenescă de aici, pe care, în 1976, în plină acțiune comunistă de des-creștinare – pentru că... ce altceva decât o des-creștinare agresivă, sălbatică a însemnat ceea ce pusese la cale bolșevicii în 1917, când asmuțau ateismul sălbatic asupra clerului, asupra credincioșilor?! – atunci, în 1976, Ghevorg Emin, eminentul poet armean, rugase să fie condus să viziteze biserică înălțată la Chișinău de străbunii săi și, sub bolțile lăcașului, își probă vocea puternică, de bariton, cântând ceva din psalmii „aduși” de la Erevan. Și acum mai am în bibliotecă o plachetă a sa de poeme în rusește, apărută în

colecția de prestigiu a revistei „Ogoniok”, pe care mi-a dăruit-o cu autograf, – eu îi oferisem o antologie de poezie armenescă apărută în traducere „moldovenească” în RSSM.

David îmi spune că în Erevan există și strada Moldovenească. Ba și cea Estoniană, zice, chemându-l lângă noi pe Peeter Sauter din Tallin, pentru a ne povesti următoarele: „Da, la Erevan, eu locuiesc, dragă Peeter, pe strada Estoniană. Chiar așa. Odată, merg eu la voi, la Tallin, în plin sezon estival. La hotel, locuri – ioc. Eu încolo, eu încoace, dar nu am ce face: nu sunt locuri. Atunci, îndrăznesc să intru la superiorul cu cazarea și zic: «Tovarășe director, eu în Armenia locuiesc pe strada Estoniană, dar în Estonia, iată, sunt lăsat în stradă!» Butada a prins, directorul s-a dovedit a fi un baltic de treabă care nu a lăsat armeanul în drum.”

Muradian îmi mai spune că e prieten cu Varujan Vosganian. Mă întreabă ce mai face Andrei Bodi. Zic că, în iunie, la *Zile și nopți de literatură* de la Neptun, am împărțit cu el același apartament la Vila USR. Mă gândesc că aș putea să-l reintâlnesc, dacă va fi totuși să apară la Brașov antologia mea de *Manifeste a avangardei ruse*, intrată cred pe mâini bune – ale lui Alexandru Mușina, și dacă va fi să avem o lansare și acolo, la poalele Tâmpel...

În fine, David mă întreabă dacă citesc înainte de somn. Îi spun că, uneori, da, chiar și în somn. Astfel că el îmi oferă volumul său tradus în limba rusă *Orchestra în sala de așteptare*, cu specificarea: proză de călătorie (de ce nu ar fi și acesta un gen „intermediar”?), nuvele scenice, interviuri. E aici și ecoul unui preludiviu la actuala noastră expediție pe Arcă: „Din inițiativa Societății armenice de colaborare culturală cu țările de peste hotare, 13 scriitorii europeni sosiseră în Armenia, pentru a continua misiunea *Expresului literar* din anul precedent”. Prin urmare, astăzi, de acolo/ de aici, acel „după 10 ani” din titlatura deplină a misiunii noastre – *Literary Ark 2011: Ten Years After*.

...Mă apropiu de finalul acestor note din 22 octombrie. Și, ca de fiecare dată când sunt în atare „situație” (dar chiar sunt relativ des, odată ce mă aflu printre cei care practică jurnalul, inclusiv de călătorie), constat lucruri știute: dincolo de pasajele și paginile zilei despre care las mărturie, rămâne (parcă în... fulgurație) un mozaic de nuanțe peste un pumn de licurici al unor detalii răzlețe ce par greu de cadrat contextului și poate nici nu e nevoie să fac așa ceva. Iar unele dintre detalii și nuanțe sunt pur și simplu efemere, ce țin de durata și memoria momentului. Adică, parcă nici nu ar fi, de fapt. Nu este exclus ca unele să revină, totuși, cu alte ocazii, când vor fi „chemate” de contexte în care se potrivesc, alături de sau în legătură cu alte efemere ale impresiilor de călătorie – ale tale, și de călătorire a zilelor despre care lași mărturie.

Noapte bună. [Firește în armeneste, în care se rostește (nu mai scap eu de rime...): *Bari ghișer*.]

23 octombrie

După dejun, mă întâlnesc iar cu Serge Venturini care – să vezi, să auzi! – mă surprinde de-a binelea, întrebându-mă în... limba rusă, dacă vorbesc... rusește! „Spionule!”, exclam eu voit teatral, ceea ce pe corsicanul-francez nu-l supără, ci, din contră, calificativul ludic pare să-i facă plăcere. Îmi spune că, un timp, a lucrat la Moscova. Continuăm jocul – scriitorii se împrietenesc repede, nu au nevoie de mult timp pentru a se simți liberi unul în fața celuilalt, și împreună, – eu zicându-i că, odată ce tu, *cher Serge*, cunoști atâtea limbi, inclusiv ceva armeană, din care, grație soției tale, armeană ce te-a ajutat, ai tradus din Saiat-Nova, aș putea presupune că ai avut mai multe... consoarte, care te-au și inițiat în graiurile lumii. Jovial, alblptosul-cărlionțatul nostru corsican Serge Venturini zâmbește, nestingherit de „delicatețea” temei, lăsând parcă o oarecare taină de... complicitate în umbra reacției sale binevoitoare.

...dincolo de pasajele și paginile zilei despre care las mărturie, rămâne (parcă în... fulgurație) un mozaic de nuanțe peste un pumn de licurici al unor detalii răzlețe ce par greu de cadrat contextului și poate nici nu e nevoie să fac așa ceva. Iar unele dintre detalii și nuanțe sunt pur și simplu efemere, ce țin de durata și memoria momentului. Adică, parcă nici nu ar fi, de fapt.

Horia Zilieru – 80 UN TRUBADUR

Argheșeanul Horia Zilieru, ca și George Topârceanu, a devenit moldovean și rămâne moldovean pentru vecie, fascinat de lumea blajină a acestei părți de țară, dar mai ales de Iașul marilor cărturari. Viața lui de după adolescență și până la octogenariat este legată de Iași și de Moldova în întregul ei.

După ce a publicat un mare număr de volume de poezie, cu antologii de autor, prezent fiind în numeroase alte antologii, Editura Princeps Edit i-a publicat volumul **Australia. Opera poetică**, Iași, 2008, peste 700 pagini, format academic.

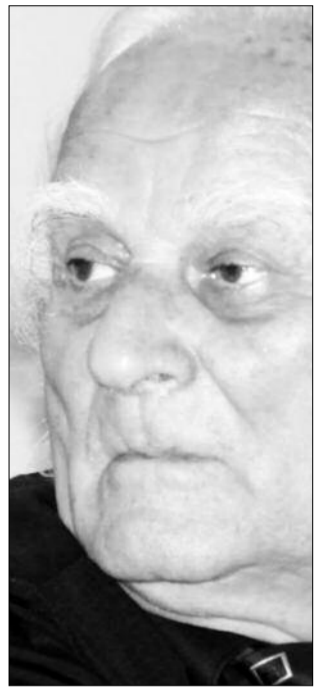
Două teme majore se conturează în lirica lui Horia Zilieru: cea erotică și copilăria, poetul fiind mereu interesat de experimentul liric. Are dreptate Daniel Corbu când îl caracterizează drept „Prestidigitator al sintaxei, al paradoxului și oximoroniei”, „apostol al intertextualității, unul dintre puținii poeți din generația ‘60 vânduți total livrescului”.

Poezia lui cuprinde o mare doză de metafore, dar ermetismul său, despre care s-a vorbit, este aparent. El se prezintă ca un melancolic deghizat în cultivatorul unor voluptăți mitologice, purtător al unor poveri sentimentale și dureri ascunse. La

Arghezi..., un bijutier care finisează textul cu răbdare și măiestrie.

Poet al iubirii și al muzicii, Horia Zilieru este unul dintre marii creatori din literatura română. Reproducem în întregime poezia **Norii**: *Mă vezi citind în norii plânși pe ape / c-o trestie spărgând fantoma lor / și îngenunchi înaltul meu amor / pe malul unde vor să mă îngroape. // Nu mai exist. O stea îndepărtată / s-a intrupat în carne și auz / și sunt prin pulberi orbul călăuz / spre roza ta în muzici îngropată. // Nu-i simți curgând ca vechile popoare? / vorbesc o limbă ca un fulger tras / pe clopotele fără limbi și glas / și turle se ridică în picioare. // E sunet parcă de spălate oase / preachinuite într-un strâmt mormânt / cum sângele mai sună-n cel ce sunt / ah senzuale chei misterioase. // A împietrit a gurii alchimie / arareori mai lasă câte-un leș / din cimitirul prundului celest / ca înecații în pudoarea vie. // Merg printre ei pe funia ce leagă / cu apa și nisipul giulgiul cald / când moartea și-a pierdut în celălalt / puterea și scânteia ei întregă.*

ION POPESCU-SIRETEANU



POLICANDRUM

Aprind castanii nopții policandre
- imagini vechi / idilice / minore -
subparaclisieri de aurore /
cum inspirat le-a zis Aleixandre

poetul spaniol la caste ore
dresându-și crabii. Mierea florii tandre
amvonul mut răsfârâge prin meandre
lactee. Aerul într-un amor e.

Pistile cât langustele marine
atacă strâns clepsidra de stamine
și prevestesc ogiva somnoroasă

în fructul sex. E arta pură? Doamne!
explozia descarcă oarbe toamne
balsam și mir... lăutul de mireasă.

AMURGUL UNEI ROZE

Târâște fluxul moarta trapezistă.
În alte vieți e lebăda astrală
la levitic o ieroglifă goală
de nimb. Reține imaginea cubistă

a Eriniei în canon egală
cu juna unui zeu obscur. Există
3 probe: lutul anonim o pistă
ducând la lesbiana ce esală

mirtyl și ocr... sceptica meduză
metresă pe-ale mării lupanare
și plaga vie cât o fulgerare

a lașului trident rupând sutura
depusei sări. (Mi-a fost odată muză
și vin sfințit de nuntă și prescura).

UMBRA SEMĂNĂTORULUI

La rădăcina pietrei cine scoate
un bob de grâu cu miezul de azur
în sunete de corzi dezacordate?
parcă desfașă Pruncul cel mai pur

căzut din trupul unei mari albine
în strai de sac și cu cenușă-n cap.
Un loc de somn îi caută în mine
cu scânteieri? voi cuteza să-mi sap

chilia unde cârțița își mută
cerescul spic înconjurat de spini
iuțind auzul spre ieșirea mută
când trece-n jos un obosit asin.

Vai după pleznă geamăt și poruncă
voi și că vine fiul cerșetor
cătușele de piele să le strângă
deasupra inimii bătrânul nor

încheagă-ncet o roză de țărănă
dar spicul - spic? e parcă un gâtlej
prin care vorba moartă își amână
ieșirea la iveală. Cum să ieși

svârbind în aer nădușita pleavă?
e tot ce-am strâns în viața cât un veac
ca o sămânță ce-a căzut bolnavă
într-un pământ potrivit și sărac

O AMINTIRE A MORȚII

Groapa de foc în cer e pregătită
a fost un an bogat în roze sfinte
logodnicii la harul blândeii ginte
se strâng ca smirna nopții în orbită.

Copiii orbi se joacă-ntr-o morminte
pândind să iasă-albina satelită
din turla obosită și smerită
în vechi stihar de slavonești cuvinte

cât mai asud la nunta de colinde
cu plugul roșu printre oase sparte
arându-i morții vatra preasăracă.

Tăiată-n creștet larva se dezbracă
și scoate două vâsle suferinde
să-mi treacă trup văzut prin altă moarte.

NORUL ȘI ROZA

E craniul o pustie de lagună
cu mântuite flaute de os
și norii albi pe valul tânguios
singurătatea melancolic sună.

Parfume vechi albina navighează
în stupii cu lemuri de azur
e semn de izbăvite-n cerul pur?
răspuns cine va da cu plâns și rază?

Crepusculare linii lungi de vară
un fruct de aur leagă legănat
și cu ecou de arme trase cad
reptile zburătoare-n vene iară.

Cu somn de roză carnea înconjoară
obsesii și hemoragii adânc
târziu mi-e glasul și cenușa strâng
bând ceața verde în hipnoza rară.

O stea călăuzește prin orbită
fantasmele și fluturii învolți
cât sunt o parte-a nopții ei pe bolți
timpan suav și limba mult robită.

Spre matca de morminte în cădere
m-atârâ de clopote și-n limba lor
încet colonizat de negri nori
îmi pierd străvechea mea întemeiere.

BUCHETUL SÂNGELUI

Ca liliicii spânzurați de harpe
Stau sânii tăi înalți în auroră
și în cămașa rozelor devoră
convulsii de parfume reci un șarpe.

Din care aștri raza de mireasă
polenul ninge? stinse viflume
pe stupii părăsiți în adâncime
pupile de morminte goale lasă.

MUZICĂ

Căderea frunzelor în mine
îmi sună voci de clavecin
(unde-i decorul cast alpin
și candelabru cu stamine?)

În faguri de-armonii lunare
tăgăda norilor spelunci
(ci unde-s degetele lungi
lovind oglinzi în mări de sare?)

Refuzu-n arbori își destramă
capriciu-galben amănări
(cine mai pune lumânări
în sfeșnicele de aramă?)

Melancolie de gavote
robind tăceri și aer blând
(pe unde-i umbra întorcând
cu ochii ficși ciudate note?)

Tablouri curg încete ape
abia pudrate de îngheț
ce îngeri de pe voronet
învie iar albastru-n pleoape?)

Subt coaste-n ocniți cu ferigă
scrise cu fum de gloriu mari
ca după hoarda de avari
prăpădul ultim o mai strigă.

**Parfume vechi
albina
navighează**

**în stupii cu
lemurii de azur**

**e semn de
izbăvite-n cerul
pur?**

**răspuns cine va
da cu plâns și
rază?**

**Crepusculare
linii lungi de
vară**

**un fruct de aur
leagă legănat**

**și cu ecou de
arme trase cad**

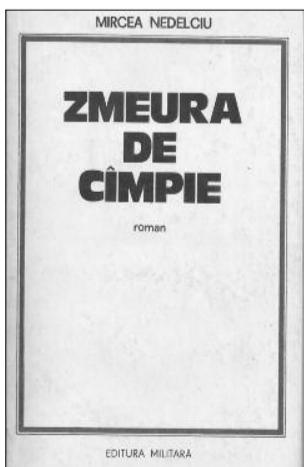
**reptile
zburătoare-n
vene iară.**



Cărți ale generației '80

Investigația prin povestire

Evident, teama afișată deangoase și de lașități mărturisite este, de fapt, o eschivă a prozatorului optzecist în fața eventualei tentații sau capcane ale romanului psihologic, repudiat de practicanții noului mod de a scrie.



Investigația de sine: cine sunt eu, cine îmi sunt părinții pare să fie pretextul primului „roman” al lui Mircea Nedelciu, *Zmeura de câmpie*, Editura Militară, București, 1984. De la această interogație, banală și în trecute vremuri totalitare, se face transferul investigației în plan ficțional, căci autorul caută să dea o identitate personajelor, care se caută inclusiv unele pe altele, în lungi rătăcirii... textuale. Nedelciu nu le tolerează nicicum tăcerea, inactivitatea sau, și mai rău, dispariția, fiindcă ar însemna să admită „falimentul filozofiei sale”. Personajele primesc identități multiple, după cum sunt ele puse în conjuncturi diferite. Investigația se desfășoară, în ce privește practicile scripturale, îndeosebi după *tehnica scenariului*. Gelu Popescu, „un puști de la Casa de copii”, „colindă”, și el, în căutarea părinților necunoscuți, ceea ce face și Zare, tot Popescu și tot orfan crescut la Casa de copii!... Mai intervine probitatea istoricului față de documente, insinuată și de prietenia lui Zare Popescu cu profesorul de specialitate Valedulcean, dar și prin pasiunea acestuia din urmă pentru istorie, Zare fiind un candidat respins la examenul de admitere în facultatea de profil. Cel pasionat de scenarii, profesorul de română, Radu A. Grințu, se confundă la un moment dat cu Zare, prietenul său întâlnit prima oară în cursul stagiului militar, întrucât, confundându-se cu scenariul, și Grințu își caută ulterior părinții (încă) necunoscuți.

Toată povestea pare, indirect, o parodiare a textelor canonice cu narațiune liniară și cu personaje având identități neechivoce. Prozatorul transferă „eroilor” săi acțiuni ce fuseseră inițiate de alții, nu respectă nici o cronologie a povestirii și trece imediat, prin juxtapunere, la relatarea, de multe ori cu reveniri, a unor mici povești și întâmplări începute mai devreme. Desfășurarea discursului este aiuritoare, lectorul poate fi complet derutat, iar punerea cap la cap a secvențelor dă impresia de neputință. Cheia salvatoare pare a fi *scenariul* la care se gândește Grințu, cucerit de ideea de a încerca admiterea la regie film; pentru a se pregăti, chipurile, după ce abandonează postul de profesor de română într-un sat din Teleorman, vine la oraș unde e angajat, pentru scurt timp, pedagog la un liceu de băieți. Aici îl întâlnește pe elevul Gelu Popescu, care pleacă, la rândul-i, în căutarea părinților. Protagonistii rătăcesc prin tot felul de locuri, unii sunt inițial în armată, apoi bântuie prin sate de câmpie ori de munte, unde cred că vor descoperi persoanele incriminate, prin orașe, pe litoral etc., dar de multe ori fără o noimă plauzibilă. Mircea Nedelciu își manevrează personajele prin timp și spațiu în mod (aparent) aleatoriu, făcându-ne iar să ne gândim la Mircea Eliade și ale lui discontinuități ale timpului și spațiului din povestirile fantastice. Bineînțeles, aproape nimic nu e fantastic în romanele și povestirile lui Nedelciu, dimpotrivă, ele se bălăcesc în cel mai crunt realism al unei lumi cenușii, mizere, fără repere valorice, așa cum era „societatea socialistă multilateral dezvoltată”, pardon, subdezvoltată!

Între altele, Mircea Nedelciu face apel și la „modelul *Hanul Ancuței*”, însă povestitorii săi nu duc aproape niciodată o istorie la bun sfârșit. Se suprapun, se învălmășesc, se întrerup, uită de unde au început... Nimic mai realist, așa cum se petrec lucrurile într-o încăpere sordidă, un fel de filigorie, unde e montat un cazan pentru distilat tuică, în semiîntuneric; aici stau îngrămădiți tot soiul de inși, care mai de care mai obscuri, mai jegosi, turmentați de aburii alcoolului, și care caută să se distreze povestind. Modul în care o

fac este o rezumare a modului în care prozatorul își aranjează secvențele romanului:

„Majoritatea celor dinăuntru par oameni trecuți de cincizeci de ani, iar locul în care se află, atmosfera, tuica, îi îndeamnă să-și amintească ceva ce li s-a întâmplat lor mai demult. Au ajuns să vorbească despre vremuri pe care tu nu le-ai trăit și nu le-ai cunoscut. *Nu există o cronologie a lucrurilor povestite*. Înlănțuirea lor depinde mai degrabă de pertinența vocii celui care intervine, de știința lui de a povesti, de gradarea povestirii, dar și de șocul inițial, de obicei anunțat ca fiind viitorul șoc a ceea ce se povestește. Au loc salturi uriașe peste timp, imprecizii, situații anacronice ale unor evenimente mari, cunoscute, care s-au petrecut, de fapt, în alt an și altfel. *Detaliul mărunț poate schimba întreaga semnificație a unei povești și poate determina succesul celui care decide să continue.*” (*Zmeura de câmpie*, 1984, p. 106; s. m., I. L.).

Chestiunea „detaliului mărunț” ce schimbă semnificații intervine destul de des în textul lui Nedelciu și așa da, pentru ilustrare, exemplul lui Zare, care, însoțit de Mușu și Așchiopoae, doi mârlandi, apare brusc într-un restaurant de lux de la mare, îmbrăcat în salopetă curată, cu buzunarul de la piept umflat de teancuri de bani, ca și ceilalți doi. Cei trei sunt acum muncitori pe un șantier de pe litoral și, ne dă de înțeles naratorul, scandalagii plus infractori pentru că banii respectivi sunt de furat. Povestitorul se confundă câteodată cu povestirea lui – e cazul lui Radu A. Grințu care tot ticluiește scenarii după care visează să turneze filme documentare; tot povestitorul poate furniza o mulțime de variante, nefiind sigur pe ce spune, deoarece de fapt, povestind el face investigații. Investigații pentru a-și afla părinții, pentru a construi scenarii, pentru a scrie textul propriu-zis al romanului, căci – și acesta este cazul lui Nedelciu – povestitorul investighează modalități, formule, tehnici, în timp ce scrie, pe parcursul discursului. El intervine direct în text în timp ce-l instaurează:

„*Neîncrederea povestitorului și a celorlalți de o vârstă cu el este însă foarte mare. El continuă să povestească tocmai pentru că nu crede că ceilalți vor înțelege totul. Popescu surâde în colțul lui întunecos; nu vei convinge niciodată pe nimeni cu o poveste care să fie simplă descriere și nu narațiune cu întâmplări atractive și semnificative.*” (*ibid.*, p. 107; s. m., I. L.).

Ca orice povestitor ce vrea a se pretinde autentic, Mircea Nedelciu se află în căutarea narațiunii, a întâmplărilor, zicând că expediază descrierea pe plan secund. Întrucât el realizează, așa cum am văzut (în *Tratament fabulatoriu*, 1986) *mezalianțe cu personajele*, dorind să se confunde cu acestea, le pune cel mai frecvent în postura de a căuta și de a provoca întâmplări pe care să le povestească sau care să fie povestite de alții, inclusiv de autor. Povestirea este căutată și apoi circulă, fiindcă, precum în viață, vorba umblă peste tot. *A face vorba să umble* este încă o modalitate a lui Nedelciu de a însăila un text, nu pregnant deosebit de celelalte. Am adoptat formularea „a însăila un text”, deoarece în cazul lui Nedelciu textele, cărțile ca atare, nu se termină niciodată, iar coerența lor, privită ca noțiune sintactico-logică subordonată în general unei cronologii, lipsește cu desăvârșire. Vorbim aici de ansamblu dar și de părți, căci în cadrul aceluiași capitol autorul aplică fie o tehnică a colajului, fie una caleidoscopică, realizând *un puzzle textual*. Focalizarea este multiplă și se face fără o planificare aparentă, *personajele se schimbă la față*, capătă obiceiuri, ba chiar origini

diferite, cazul cel mai elocvent fiind Zare, dar nici Grințu nu e prea departe.

Principiul ecluzei este, de asemenea, pus în practică. Cum anume? Pur și simplu prin trecerea în alt flux textual care nu face legătura cu relatarea anterioară altfel decât prin acest artificiu. Este o găselniță ce constă efectiv în *operațiunea de a pune cu mâna un nou text în ansamblul epic și naratologic eterogen deja (dez)articulat*. El se aseamănă cu/ se alătură citatelor și inserturilor de tot felul, un truc deja bine cunoscut al optzeciștilor. Un exemplu de *ECLUZĂ!*:

„Când îi dispare tendința moralizatoare a povestitorului exersat în mediul pedagogic, învățătorul *pare incoerent* și parcă i-ar fi teamă să se apropie de evenimentele vieții lui personale de atunci, poate îi e teamă de ceva, poate *preferă o imagine standard uneia originale*, poate crede că dacă s-ar lăsa în voia sincerității iar trebui din când în când să-și mărturisească și angoasele și lașitățile, poate că atunci când face o pauză mai lungă chiar se luptă cu ele și le ascunde. Zice: [...]” (*op. cit.*, p. 68; s. m., I. L.).

Evident, *teama afișată deangoase și de lașități mărturisite* este, de fapt, o eschivă a prozatorului optzecist în fața eventualei tentații sau capcane ale romanului psihologic, repudiat de practicanții noului mod de a scrie. În schimb incoerența și preferința pentru imaginile standard sunt anexate ca elemente compoziționale. Scriitorul optzecist, asemenea unui învățător/ inițiator, are o *pedagogie proprie a povestirii*, el este un „povestitor exersat în mediul [lui] pedagogic”.

Pentru ca focalizarea multiplă să fie (aproape) paroxistică romancierul recurge și la *Alte păreri* (partea a III-a) și *Alte investigații* (partea a IV-a, ultima), după ce primele două se intitulează, pe față, *Presupuneri* (partea I) și *Investigații* (partea a II-a). Cu alte cuvinte (ce tot spuneam eu!) Nedelciu oferă mai multe versiuni ale aceluiași povești. Romanul *Zmeura de câmpie* poate fi privit și ca o *auto-exegeză*, ținând seamă de multiplele, asiduele căutări de formule, modalități, stiluri, chiar de multipla focalizare a personajelor etc. Totul culminează în ultimul capitol cu „studii” făcut chiar de autor care caută un răspuns la întrebarea pe care și-o pune singur: *Este Zare Popescu un personaj în „romanul” Zmeura de câmpie?* (A se observa că termenul „romanul” este pus între ghilimele chiar de autor). „Răspunsul” este subtil ironic:

„S-ar putea să nu fie pentru că îi lipsesc mai multe elemente constitutive, dintre cele care sunt considerate obligatorii. Culoarea ochilor lui nu este nicăieri definită. El nu-și cunoaște nici măcar părinții. Nici nu vrea să-i cunoască. Este posibil un asemenea personaj?” (*op. cit.*, pp. 235-236).

Un autor în căutarea propriilor personaje, aceasta este una din fețele prozatorului Mircea Nedelciu. Evident, nu personaje precum în romanele clasice caută el, nu le consideră „obligatorii”. Caută niște personaje pe care nu vrea neapărat să le găsească, ci doar să arate cum pot fi ele căutate, cum face autorul investigații pentru a le „constitui”, iar textul „romanului” constă doar din aceste investigații și totul poate fi luat de la capăt. Sau caută de fapt *Personajul* și se mulțumește cu atât, dar în mod programatic. După Nedelciu acest text este un *zaț*, adică „un text cules cu litere de plumb (în veghea tipografie, n. m., I. L.) și așezat în forme de dimensiunile paginii”. Dacă textul este topit, devine „o bucată de plumb inform” și totul poate fi luat de la început!